

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МОВ У ВИШАХ**

Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної конференції
8 жовтня 2019 р.

Харків – 2019

*Друкується за рішенням ученої ради Харківського національного
аграрного університету ім. В.В. Докучаєва
(протокол № 10 від 25 вересня 2019 р.)*

Оргкомітет: О. В. Ульянченко, ректор, член-кореспондент НААН України, доктор економічних наук, професор (голова); В. М. Петров, проректор з науково-педагогічної роботи, кандидат економічних наук, професор ХНАУ; Л. В. Герман, завідувач кафедри мовних дисциплін, кандидат філологічних наук, професор ХНАУ; І.Ю. Підгородецька, кандидат філологічних наук, доцент; В.Л. Чорна, Є.Г. Макарьська, ст. викладачі кафедри мовних дисциплін.

Актуальні проблеми сучасної філології та методики викладання мов у вишах: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (8 жовтня 2019 р., м. Харків) . – Харків: Мадрид, 2019. – 189 с.

До збірника ввійшли матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції науковців, викладачів, аспірантів, студентів, яка відбулася 8 жовтня 2019 року на базі кафедри мовних дисциплін Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Об'єктом наукового обговорення стали актуальні питання мовознавства, міжкультурної комунікації, літературознавчих студій, сучасних технологій і методики викладання української та іноземних мов у навчальних закладах, новітніх тенденцій викладання предметів історико-філологічного циклу у ВНЗ.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

© Харківський національний
аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, 2019

Герасименко Е.М., старший викладач

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ЛІНГВІСТИЧНА КРЕАТИВНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У процесі швидких суспільних та науково-технічних змін простежуємо й мовні реформації, зокрема стрімкий розвиток вербальної творчості та свободи, зумовлений формуванням нового образу мовної особистості. Зважаючи на такі зміни, поширення набуло слово креативний, за допомогою якого утворюють нові мовні контексти та терміни: креативний підхід, креативні рішення, креативна ідея, креативна особистість, креативне мислення, креативна функція мови, лінгвокреативність та інші. Важливим складником креативної особистості є певні особливості її мовлення. У лінгвістиці сформувалося уявлення про креативну функцію мови, в основі якої лінгвокреативне мислення, що спонукає індивіда до якісно нового використання потенціалу мовних одиниць.

Термін «лінгвокреативний» вперше був вжитий у роботах Б. Серебрянікова, який пов'язував лінгвокреативне мислення з мовотворчою функцією словотвору, і пізніше отримав поширення через праці В. Звягінцева, М. Алефіренка, В. Телії. Також питання лінгвістичної креативності в тій чи іншій мірі було зрушено у працях С.В. Воропай, Ж.Д. Горіної, І.Е. Сніховської, Г.А. Халюшової, Т.В. Тюленєвої, Т.Г. Нікуліної, О.В. Дорфман та інших. В них проблема лінгвокреативності розглядається у двох напрямках: чи є це мовлення носія мови, тобто мова рідна, чи це іншомовне мовлення, тобто мова є іноземною.

Термін «лінгвокреативність» у працях В. Звягінцева, М. Алефіренка, С. Воропай розглядається як можливість носія мови творчо трансформувати наявний мовний матеріал задля задоволення конкретної комунікативної мети. Лінгвокреативність мовця проявляється через певні мовні засоби, що культивують мисленнєво-мовленнєву свободу сучасних людей, збагачують їхні знання, розвивають уподобання, розширюють наявні асоціації та сприяють

інтелектуалізації суспільства [1, 2, 4, 7]. До таких засобів відносять авторські зображально-виражальні засоби (метафори, порівняння, гіперболи, епітети та інш.), контаміновані фразеологізми, okazіоналізми, неологізми, мовну гру, словотвір та багато інших стилістичних засобів виразності.

Сьогодні вітчизняні та зарубіжні лінгвісти активно звертаються до різних аспектів вивчення лінгвокреативності. Так, питанню дефініції поняття «мовна креативність» та його специфіці приділяли увагу Д. Гайданка, Л. Ліпка, Г. Монастирецька. Лінгвокреативність у літературі вивчали Р. Фаулер, Г. Кук, П. Стоквел, П. Сімпсон та Дж. Холла, О. Ребрій. Побутове мовлення з його креативними виявами цікавило Р. Джонса, В. Батіа, Д. Крістал, Н. Норік, Дж. Мейбін, Дж. Свон, Е. Померанц, Н. Белл. Функційні особливості мовотворчості знайшли відбиток у працях С. Швачко, І. Кобякової. Лінгвокреативність також стала об'єктом соціолінгвістичних студій Р. Джонса, Р. Картера. Т. Космеда й О. Халіман досліджують проблеми мовної гри як вияву креативності мовної системи. Л. Процак вивчає лінгвокреативний потенціал метафори, а Н. Струкова – лінгвокреативний аспект сучасного комп'ютерного сленгу. У розвідках І. Гридиної розглядаються різні форми та механізми мовного креативу в сучасному соціокультурному контексті, репрезентація загальних та індивідуальних стратегій використання мови в різних видах мовних практик, аналіз художнього тексту як поля креативу. Також у полі зору дослідників — мовотворчість окремих письменників. Так, наприклад, лексичні новотвори, лінгвостилістичний аналіз та типологія синтаксичних інновацій В. Стуса знайшли своє відображення у роботах Т. Берест, Т. Беценко, А. Загнітка.

Таким чином, у межах першого напрямку, слідом за В.Б. Базилевичем та Е.С. Бутаковою ми розуміємо лінгвокреативність як «здатність носія мови маніпулювати знаннями про мову для створення нових слів, модифікації вже існуючих слів і виразів з метою розширення їх семантики, залучення уваги, створення комічного ефекту та ін. Тобто, лінгвістична креативність — сукупність знань про мову і нетривіальний підхід носія мови до їх використання» [7, с. 96].

Найбільше проявів лінгвокреативність носіїв мови набуває у художній

літературі, рекламі, мас-медіа та інтернеті, у дитячій та розмовній мовах. Тому саме ці дискурси найчастіше є предметом дослідження мовознавців цієї галузі.

Для нас, як викладачів іноземної мови, більш актуальним та насущним є другий напрямок, у межах якого лінгвістична креативність розглядається у контексті оволодіння іноземною мовою. У розвідках А.В. Хуторського, Г.А. Халюшової, Т.В. Тюленєвої, А.В. Галкіної, Т.А. Гридїної, И.В. Жилової, С.М. Наседкіної, А.А. Полякової визначено зміст поняття «лінгвістична креативність студентів», виділені Дж. Гілфордом характеристики дивергентного мислення «швидкість», «гнучкість», «оригінальність» у співвідношенні з феноменом лінгвістичної креативності перетворені в критерії сформованості лінгвістичної креативності, виокремлені рівні розвитку та етапи формування лінгвістичної креативності студентів, описані ефективні та доступні педагогічні засоби формування лінгвістичної креативності в процесі навчання іноземної мови [3, 5, 6].

За Галкіною А.В. лінгвістична креативність реалізується на кожному рівні мовної особистості за допомогою певних комунікативних стратегій. На першому рівні, вербально-семантичному, лінгвістична креативність являє собою готовність використовувати мовні засоби для спілкування. На другому, тезаурусному рівні, лінгвістична креативність проявляється в готовності вибрати стилістичні прийоми, дефініції, афоризми, прислів'я відповідно до світогляду особистості. Третій, мотиваційний, рівень демонструє прагматичну функцію лінгвістичної креативності. Це виражається в здатності мовця усвідомлено варіювати мовне висловлювання відповідно до поставленого комунікативного завдання. Також дослідниця виділила чотири критерії, що характеризують лінгвістичну креативність: оригінальність (нестандартне оформлення висловлювання), відповідність (відхід від мовних норм не повинен заважати розумінню), прийнятність (необхідність відповідати вимогам соціокультурного контексту і очікуванням учасників комунікації) і результативність (рішення лінгвістичної задачі). Г.А. Халюшова визначає лінгвістичну креативність як здатність особистості до вилучення, накопичення та використання нових знань з

іноземної мови, що сприяють її самореалізації та наголошує, що її структура є сукупністю когнітивного (система іншомовних знань і ставлення до них), діяльнісного (професійно значущі креативні вміння) і емотивного (ціннісне ставлення) компонентів, які взаємопов'язані і взаємозумовлені. Аналізуючи шляхи розвитку лінгвістичної креативності, Халюшова Г.А. формулює такі педагогічні умови: 1) створення на заняттях іншомовного освітнього середовища; 2) корпоративно-ціннісна взаємодія студентів; 3) моделювання проєктивних ситуацій, що поетапно ускладнюються.

На думку Т.В. Тюленевої лінгвокреативність — це комплекс здібностей до створення об'єктивно і суб'єктивно нових продуктів за допомогою засобів рідної / іноземної мови, продукування усних і письмових висловлювань на основі дивергентного мислення, пов'язаний з прагненням студентів до творчої мовленнєвої діяльності. Цей комплекс характеризується такими здібностями: легкістю (швидкістю) продукування та втіленням ідей у мовній формі, гнучкістю (варіативністю) та нестандартністю вербального мислення, здатністю до перенесення знань та умінь для конструювання нових висловлювань, до встановлення асоціативних зв'язків між лексичними одиницями, до доопрацювання оригінального мовленнєвого продукту для успішної реалізації задуму. Також дослідниця визначає систему критеріїв, що дозволяють визначити сформованість лінгвістичної креативності та п'ять рівнів її сформованості: висококреативний, оптимальний, достатній, недостатній і дефіцитний.

У науковій літературі виокремлюють чотири етапи формування лінгвістичної креативності студентів. На теоретико-ерудиційному етапі студенти засвоюють необхідні для креативної мовленнєвої діяльності знання; на операційно-діяльнісному — на основі наявних знань опановують необхідні для творчості вміння, способи діяльності; на емоційно-особистісному етапі здійснюється мотивація студентів, пробудження їх інтересу до майбутньої конкретної креативної діяльності; на власне творчому етапі здійснюється креативна мовленнєва діяльність.

Наприкінці зазначимо, що робота з розвитку лінгвістичної креативності на заняттях з мови має величезний вплив не лише на вміння вільно, грамотно та успішно будувати спілкування різними мовами, але й на розвиток особистості студентів: їх мислення, креативний підхід до виконання будь-яких завдань та обов'язків, їх здібність неординарно підходити до вирішення майбутніх професійних завдань.

Література

1. Алефіренко Н.М. Лінгвокреативні процеси формування фразеологічної семантики / Н. М. Алефіренко // Мовознавство. – К., 1988. – №3. – С. 35–41.
2. Воропай С. В. Лінгвістична креативність та її реалізація у мові користувачів соціальних мереж (на прикладі соціальної мережі Фейсбук) / С. В. Воропай // Філологічні трактати. – Т. 8. – № 4. – 2016. – С. 7–13.
3. Галкина, А.В. Овладение лингвистической креативностью в контексте овладения иностранным языком [Текст] // Вестник ТГУ. 2011. Выпуск 10 (102). С. 158-164.
4. Гридина Т.А. Лингвокреативные механизмы порождения текста: экспериментальный ресурс языковой игры / Т.А. Гридина // Труды Института русского языка им. В.В. Виноградова. - 2016. - №7. - М. - С. 143-156.
5. Тюленева, Т.В. Формирование лингвистической креативности студентов неязыковых специальностей [Текст] / Т.В. Тюленева – автореф. дис. ... канд. пед. наук. Волгоград, 2012.
6. Халюшова, Г.А. Развитие лингвистической креативности студента университета [Текст] / Г.А. Халюшова: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Оренбург, 2005.
7. Щербакова Е.Е., Левичева Е.В. Феномен «лингвистическая креативность» в современной психолого–педагогической науке // Вестник НГТУ им. Р.Е. Алексева. «Управление в социальных системах. Коммуникативные технологии». — 2012. — С. 93-101.

Скуратівська Г.С.	117
Критерії відбору лексики з англійського професійного мовлення для студентів фінансових спеціальностей	119
Тарлева А.В.	
Баткина М.В.	
Глаголы движения – интенсивно	122
Чернявская С.Н.	
Немерцова Е.Е.	
Логико-семантическая структура научного текста и коммуникативная целеустановка	124
Баласанян О.Д.	
Розвиток креативності та творчого мислення студентів у вивченні іноземної мови	126
Герасименко Е.М.	
Лінгвістична креативність як невід’ємний складник креативної особистості	129
Гос Т.В.	
О методиках преподавания русского языка иностранным студентам	133
Гуськова О.Д.	
Марічереда Л.С.	
До питання про способи реалізації етноорієнтованої методики викладання російської мови як іноземної студентам з Марокко	136
Гутиева Ф.К.	
Мишина Л.И.,	
Некоторые вопросы обучения иностранных учащихся ПФ учебно-профессиональному общению	138
Кібенко Л.М.	
Деякі особливості викладання латинської мови студентам-іноземцям факультету ветеринарної медицини англійською мовою	141
Loginova O. V.	
Use of project method in teaching foreign languages	145
Makarska Ye.H.	
The peculiarities of teaching a foreign language	